

BOEKBESPREKING

Random die prediking. 'n Erebundel aangebied aan prof. dr. H. D. A. du Toit. Prof. W. J. de Klerk e.a. N.G. Kerk-boekhandel, Pretoria, p. 191.

Aan die einde van 1972 het prof. H. D. A. du Toit, na 'n geseende dienstyd van negentien jaar, afgetree as professor aan die Teologiese fakulteit (Afd. B) van die Universiteit van Pretoria. Onder redaksie van proff. B. J. Marais en C. W. H. Boshoff is 'n erebundel deur oud-studente en kollegas hom aangebied. Sedert 1953 het prof. Du Toit, blykens die voorwoord, Godsdien- en Sendingwetenskap en Praktiese Teologie behartig. Die artikels uit die pen van verskillende skrywers is min of meer vanuit die terrein van genoemde dissiplines in die Teologiese wetenskap. Die erebundel is 'n waardige bewys van erkentlikheid en dankbaarheid teenoor iemand wat veel beteken het vir die N.G. Kerk en die teologiese wetenskap in die algemeen. Dit word duidelik aangetoon in die artikel oor sy lewe en werk deur prof. E. P. Groenewald.

Die onderskeie artikels, soos dit gewoonlik in so 'n samegestelde bundel is, is van verskillende gehalte. Sommige is uitnemend wat dan die kontras met minder geslaagde artikels soveel sterker beklemtoon.

Die eerste artikel is uit die pen van 'n Potchefstroomse kollega prof. W. J. de Klerk oor: Pastorale introspeksie, pastoraal psigologiese refleksies oor die gebarste erdekrui.

Dit is 'n insiggewende ontdekkende artikel wat met die lewendige styl, so eie aan die skrywer, die pastor dwing tot introspeksie. Hy stel die inhoud en doel van sy artikel soos volg: „God slaan met krom stokke reguit hou; Hy gebruik gebroke mense in sy diens; die werk van die Heilige Gees gaan deur ondanks ons predikante

en deur ons verflenterde menswees en dienswerk bly die wonder van God se koninkryk geskied.

Tog kan hierdie heilsfeit geen wegkruipplek wees vir 'n eerlike introspeksie nie, want kromstokke in die hand van die Here moet steeds deur geloof en kennis, deur selfinsig en alle hulpmiddels onder die hemel, beur om steeds meer reguit te word tot eer van die Hand wat ons hanteer.

En daarom is pastorale introspeksie noodsaaklik!" Die skrywer ontleed indringend dit wat die pastor in sy roepingsvervulling bedreig en wel onder die hoofde: bedreiging vanuit die kultuur, vanuit sy rolvervulling, vanuit sy beroepshouding en vanuit sy opleiding. Enkele wenke word deurgegee onder die titel „van bedreiging na bevryding”.

Enkele kritiese opmerkinge moet uit die pen. Kan ons spreek van „die pastor is verteenwoordiger van God” (p. 3). Dié ampsbeskouing is vir my onaanvaarbaar. Ek verteenwoordig iemand as hy nie teenwoordig kan wees nie. Christus is by ons, met ons in sy Woord en Gees. Roeping en bekwaammakende genade bepaal na ons oortuiging die ampsverbondenheid met Christus.

Nou hiermee saam gaan die begrip „ampsgesag” (p. 3). Die begrip „gesag” het op kerkregtelike vlak al baie verwarring gesaai. Dit word soms voorgestel asof die ampsdraer 'n gesag in homself het. Dit is nie waar nie. Hy het alleen gesag insover hy die gesag van sy Sender, d.i. die Woord deurgee. In die Woord lê sy gesag. So benader sou dit juis die argument van prof. De Klerk versterk het. Lê die degradering van die amp nie juis hierin dat dit 'n „ampsprestige” en 'n verhumaniseerde gesagstruktuur opgebou het buite Christus om nie.

Ondanks die kritiese opmerkinge, 'n waardevolle en insiggewende artikel waarvan elke predikant met groot seën kennis kan neem.

Dr. A. C. Barnard skryf oor prediking en sekularisasie. Dit is 'n indringende en goedge dokumenteerde studie. Die skrywer gaan in op die huidige skepsis ten opsigte van die prediking. Verder behandel hy die begrippe sekularisasie en sekularisme en die relevante betekenis daarvan vir die prediking vandag.

Tereg omskryf die skrywer sekularisasie „as die historiese proses van die geestelike, sedelike en kulturele vrywording van die mens van die kontrolering deur die Kerk, die Skrif of deur God self. Die hele lewe en die mens word losgemaak van die geestelike dinge om slegs die tydelike te behou; daar is geen toekoms wat van buite hierdie wêreld kom nie; daar is geen Persoon of mag buite die aardse nie en ook geen beïnvloeding van buite nie” (p. 17). Dit is maar die ou humanisme in 'n moderne kled. Uit bogenoemde definisie lyk die konklusie op p. 18 e.v. vir my geforseerd as die sogenaamde „God is dood”-teologie en 'n horisontalistiese Christus aangemerkt word as „kenmerke van 'n gesekulariseerde lewe”. Is dit nie eerder oorsaak nie van die uiteindelige vrug: 'n verhumaniseerde lewe.

Verder sou ons graag sien dat die prediking assodanig meer vanuit die Heilige Skrif belig moes word.

Nietemin 'n lesenswaardige en leersame artikel. Vir elke prediker is hierin behartigenswaardige wenke t.o.v. sy eie roeping en

die verkondiging van die Evangelie in die huidige wêreldsituasie.

Prof. J. A. Heyns skryf oor „prediking en historiese stof”. Die skrywer handel meer oor die begrip van die historiese stof. Samevattend vind ons sy insiggewende betoog in die volgende: „Omdat die skrywers voortdurend, deur die verliggende werking van die Heilige Gees daartoe in staat gestel, Gods heerskappy in die historiese feite ontdek het en die geskiedenis gesien het as draer van die openbaring van God, daarom is ook die historiese gedeeltes van die Bybel vir ons vandag van onmisbare betekenis”. Hiermee het hy die kern raakgevat. Die historiese stof in die Skrif is wel feitelik betroubaar maar ingebed in die openbaringsgeskiedenis. God wil Hom laat ken.

Hoewel die prinsipiële ontleding wel van ingrypende betekenis is in die prediking sou ons oor laasgenoemde tog meer wou verneem. Rondom die prediking oor historiese stof is daar nogal probleme. Ons dink aan die eksemplariese probleem, persoonlik spreek ek liefs van die eksemplaristiese.

Ons weet prof. Heyns bedoel dit nie so nie maar hy maak ’n gewaagde uitspraak bo aan p. 42: „Juis daarom is die Bybel nie prinsipiël geslote nie, maar oop vir wetenskaplike besinning en ontdekkings van alle tye”. Die Skrif is juis prinsipiël geslote. In die raamwerk waarin die uitspraak voorkom wil dr. Heyns tereg beklemtoon dat ons versigtig moet wees om te spoedig tot prinsipe-formuleringe te kom uit die heilige Skrif. Ons ken maar ten dele en voortdurende wetenskaplike besinning en ontdekkings bring ander en miskien verdiepende insigte. Die openheid en versigtigheid moet dus nie by die Skrif gesoek word nie maar wel by die ondersoeker van Skriftuur en natuur.

Die artikel oor „Die preekvorm” deur dr. J. J. de Klerk is leersaam en hoogs verdienstelik. Die skrywer openbaar begrip in sy onderwerp.

Prof. D. W. de Villiers se artikel „Die Geskiedenis van die prediking in die Ned. Geref. Kerk” pas nie in die geheel van die bundel nie. Miskien was dit sy opdrag, maar ’n blote relaas oor wat in dié verband gepubliseer is en wat nog in studie geneem behoort te word pas nie in die raamwerk van prinsipiële besinning wat uit die res van die bundel spreek nie. ’n Ander titel vir die artikel sou die leser help om dit met ’n ander verwagting te benader.

Teen die artikel „Ek het gesondig... gedagtes oor egte en onegte skuldgevoelens as reaksie op die prediking” van prof. S. I. du Toit het ek ernstige besware. In die artikel het ons ’n duidelike aanwysing dat ons baie versigtig moet wees met ’n verpsigolisering van Bybelse begrippe en konnafeonele uitsprake. Prof. Du Toit ontkom nie aan ’n vir my onaanvaarbare oppervlakkige sondebegrip en ’n verwarring van begrippe nie.

Die skrywer het dit oor misplaaste skuldgevoelens. Hy skryf: „’n Variasie van hierdie selfgekose houding kom voor wanneer mense eie sondebeseftroetel omdat dit makliker is om berou te toon en aan te hou skuld bely as om vergifnis te aanvaar en dan die eise verbonde aan die geloofslewe aan te durf. Wie vergifnis aanvaar word tot hoër dinge geroep, maar wie die geloof nog nie het nie, omdat

die sonde waaroor hy berou het hom nog so oorheers, kan verskoon word. Sondebef dien dan as paspoort tot langere verblyf op 'n laere vlak. So iemand sal bly kleef aan die „ek ellendige mens"-houding, juis om hom nooit te begeef op die vlak van: „Ek is tot alles in staat deur Christus wat my krag gee nie" (p. 85).

Uit hierdie ietwat lang aanhaling blyk duidelik die verwarring van begrippe. Eerstens word kennis van sonde, berou, aanvaarding van verlossing, lewe as verlose, as vier stadia in die geloofslewe gesien. Dit is nie volgens Skrif en konfessie nie. 'n Vasklemming aan die „ek ellendige mens"-houding is nie in teëspraak met die vlak van „tot alles in staat" deur Christus nie. Die een sluit die ander nie uit nie. Hy wat innig in 'n dankbare lewe met Christus leef is juis hy wat elke sekonde leef uit die besef „ek ellendige mens". Hoe kan 'n mens ook geen geloof hê en tog berou hê. Berou volg juis omdat jy jou in die geloof stel voor die alsienende oog van God. Berou volg juis op geloof.

Ons noem nog 'n voorbeeld. „In sondewaan", aldus die skrywer „beleef die mens die afstand tussen homself en God al sterker" (p. 88). Dit is nie net 'n belewenis in sondewaan nie. Die gelowige, hoe verder gevorder op die pad van genade, kom altyd meer onder die indruk van die kloof tussen hom en sy God. Dan juis volg soos die skrywer dit tereg stel, 'n ryker ontplooiing van die geloofslewe (p. 88). Innige vereniging met Christus, die besef van redding uit genade alleen, beklemtoon juis die, vir die natuurlike mens, onoorbrugbare kloof. Dit is weer eens 'n belydenis van én én, maar nie van óf, óf nie.

Dit is gevaarlik om die Bybelse begrippe rondom die geloofslewe 'n psigologiese inhoud te gee sonder om jouself baie goed rekenenskap te gee van die Bybelse konfessionele betekenis daarvan.

Die artikel sluit af met 'n verwysing na „egte sondebef wat 'n noodsaaklike voorwaarde vir geestelike ontwaking en groei is". Dit is tiperend van 'n Babelse verwarring van en onduidelikheid oor begrippe in die artikel. „Egte sondebef" is tog al „geestelike ontwaking en groei" en nie bloot voorwaarde daartoe nie. Du Toit moet maar eers weer 'n grondige studie maak van die gereformeerde geloofsleer.

Die artikel „Skrif en Kerklied" van dr. J. H. H. du Toit pas ook nie in die bundel as geheel nie.

In lyn met die hele opset van die bundel, wat besondere hoogtes bereik, verwag die leser 'n grondige prinsipiële besinning oor die kerklied waarop die heilige Skrif tog besondere lig laat val. In plaas daarvan sien die skrywer die spook van die „sogenaamde Doppers" (p. 98) en raak hy polemies met verwarrende redenasies vanuit liturgiese en kerkhistoriese hoeke besien.

In sy artikel „Prediking deur die eeue — 'n enkele greep uit die vroeë kerk" gee prof. B. J. Marais 'n oorsigtelike beeld van prediking in die vroeë kerk tot by Augustinus. Vanweë sy kenmerkend vloeiende en direkte styl lees dit aangenaam. Die inhoud is beheersd en insiggewend.

Prof. C. W. H. Boshoff pleit vir 'n „teologie van ontwikkeling"

in 'n artikel oor: „Hoe sal 'n teologie van ontwikkeling die boodskap van die kerk beïnvloed”. Sy argumente (p. 127) tot behoud van „teologie van ontwikkeling” of 'n „teologie van bevryding” (p. 128 e.v.) is onooruigend. 'n Meer kritiese indringing in die terminologie wat tog die draers is van dieper gedagtes, is noodsaaklik. 'n Enkele vraag in die verband: kan 'n mens dan sreek van 'n *teologie* van bevryding of ontwikkeling. Teologie as wetenskap het tog as inhoud kennis aangaande God soos Hy Hom geopenbaar het. Nou kan 'n mens wel begryp dat deur teologiese besinning lig gewerp kan en moet word op die probleme rondom ontwikkeling en bevryding (vgl. ii op p. 127) maar dit maak dit nog geen teologie van ontwikkeling of bevryding nie. Ons is bevrees die term is 'n kind van die sg. horisontalisme.

Boshoff verwag dat die teologie van Ontwikkeling of Bevryding die brandende vraag van „die oor en weer beskuldiging van Vertikalisme en Horisontalisme” in die sending moet oplos (p. 132). Dit is 'n tevergeefse verwagting. Daar sal groter helderheid oor die begrippe, wat 'n siekteverskynsel aandui, moet kom. Die geneesmiddel sal dan ook duideliker omlyn kan word.

In sy artikel „Sending, diakonaat en interkerklike hulpverlening in die Suid-Afrikaanse sendingsituasie” oortuig prof. D. Crafford nie dat hy diakonaat sien as barmhartigheidsdiens, 'n bediening van die liefde van Christus in Naam van Christus nie. Vergelyk hiermee sy definisie „Die sending konsentreer op die verlossende dade van God en die diakonaat illustreer die seënende handeling van God in die geskiedenis” (p. 149). Wat is in die verband „seënende handeling van God in die geskiedenis”. Die diakonaat illustreer nie onvoltooide „handeling” in die geskiedenis nie, maar bedien die een „handeling” die soenoffer van Jesus Christus aan die kruis. Duidelike prinsipiële onderskeidings is tog nodig om praktiese riglyne aan te dui.

Die laaste artikel „Die boodskap van die versoening” deur prof. A. B. du Toit is inderdaad 'n hoogtepunt en 'n eerbaar verdienstelike afsluiting van 'n erebundel wat meer hoogtepunte as laagtepunte het. Prof. Du Toit gaan in op die dwalinge van Wiersinga t.o.v. die plaasbekledende versoening van Jesus Christus. Vanuit die Heilige Skrif deur verantwoorde eksegetiese ontsenu prof. Du Toit sy argumente. Op 'n kort saaklike wyse stel hy die brandende vrae rondom die versoeningsleer. Prof. Du Toit verdien hoë waardering vir 'n Skrifverankerde antwoord op die dwalinge van Wiersinga. Sy bydrae is lesenswaardig.

Samevattend, 'n erebundel wat met seën ter hand geneem kan word. Dit is 'n waardige huldeblyk aan prof. H. D. A. du Toit.

G. C. P. van der Vyver.

Red. D. J. Bosch: Church and culture change in Africa, *Lux Mundi* 3, Papers read at the third annual meeting of the S.A. society for missionary studies 1971, N.G. Kerk-boekhandel, Posbus 245, Pretoria, 99 bls., R1,50.

Eugene A. Nida het gehandel oor *New religion for old. A study of culture change in religion.*

Vanweë die gebrek aan diepgaande studies oor die basiese motivering vir godsdienstige verandering, moet daar nuwe modelle gesoek word om afgesien van die supranaturele werking van die Heilige Gees as oorsaak, ander verklaringsgronde aan te dui. Godsdienste kan ook uit 'n gemeenskaps-, filosofiese, funksionalistiese, psigiatryse of ander oogpunt benader word. Godsdienst is op sigself nie supranatuurlik nie, maar 'n universele verskynsel in alle kulture.

Die proses van enige godsdienstige verandering voltrek hom d.m.v. die prosesse van weglating, byvoeging, substituering en same-smelting van inhoud. Dit word bepaal deur *waardes* waarvolgens die keuse gedoen word. Gevolglik maak die waarde-element in godsdienste ekonomiese en taalkundige modelle ook op godsdienstige verandering van toepassing.

Die ekonomiese model berus primêr op die verhouding tussen waarde en koste. Hoe laer die koste, hoe laer die waarde. Daarom is dit moontlik dat die Weste godsdienste minag omdat dit so goedkoop is, terwyl by 'n martelaarskerk die teendeel geld (p. 15). Ware Christenskap kan nie goedkoop wees nie. Kerstening kan nie slaag deur die „prys” te verlaag nie. Offer en diens vereis die teenoor-gestelde. „Mass production” beteken dat die Christendom as 'n „mass message” d.m.v. „mass media” aangebied word. Die opname van minderwaardige elemente in hierdie prysverlagende massa-godsdienste vernietig ware geloof.

Waardes kom in 'n struktuur voor en gevolglik kan hulle op sigself geneem selfs teenstrydig lyk. So is die hoogste waardes vir 'n Afrika-gemeenskap (1) om lewenskrag te besit en (2) om inter-menslike verhouding te harmoniseer. Daarom is dit vir hulle baie slegter om teenoor 'n meerdere dwars op te tree as om owerspel te pleeg. 'n Waardestruktuur moet teen die hele wêreldbeskouing van 'n gemeenskap gesien word.

Waardes word gevolglik bepaal volgens *behoefte*. Namate die staat gemeenskapsdienste oorgeneem het wat die kerk vroeër behartig het, neem die behoefte aan 'n kerk af. Die eksklusiewe karakter van kerke maak hulle ook swak vervullers van sosiale behoeftes. Niks het die plek van die ou metodistiese „class”-meetings geneem nie. Gevolglik verwerp moderne Christene 'n „institutional Christianity”. Hulle voel die koste van die kerk is hoër as die mate waarin dit behoeftes vervul (p. 21).

Terwyl die belangstelling in institusionele kerkgemeenskap afneem, neem die belangstelling in die Skrif of Bybel moontlik toe. Dit bewys die rol van die ekonomiese model van *behoefte*.

Ware Christendom pas nie in die gewone menslike ekonomiese model van aanvraag en aanbod nie. So bots die idee van 'n genade-verbond met die idee van die mens se eie meriete (p. 24). Die mens verstaan *genade* daarom ook graag as iets konkreets wat jy kan koop i.p.v. om genade as 'n goddelike *aktiwiteit* te begryp.

Op dieselfde wyse pas Nida linguïstiese modelle toe op gods-

diensverandering. Daar is immers 'n verband tussen godsdiens en die simbole waarin dit tot uiting kom. So kon die haan op 'n kerk-toring van 'n sekssimbool tot 'n kerksimbool ontwikkel.

Godsdiens is geplaas in tyd en plek. Daar is vlakke in die strukture van taal sowel as godsdiens. Die doop illustreer 'n dieper struktuur waarin die persoon in 'n geloofsgemeenskap tree. Daar is egter ook meer uiterlike en oppervlakkige vlakke soos die wyse van doop, die liturg, ens. Die verhouding tussen die dieper en vlakker strukture is by godsdiens baie meer ingewikkeld as by taal. Dikwels berus die identiteit van 'n bepaalde godsdienstige gemeenskap bloot op die uiterlike struktuur. Soms staan die oppervlakte struktuur van bv. 'n sonde-lys eintlik die dieper struktuur van sondebefes in die weg. Iemand kan ou clichés gebruik, maar daaraan innerlik totaal 'n ander inhoud gee.

'n Kind leer 'n eerste taal en godsdiens baie gou binne die eerste lewensjare as 'n diep-struktuur aan. Die volwassene leer 'n tweede taal — en 'n ander godsdiens — baie moeilik aan (p. 32). Baie leraars vergeet hierdie probleme en dink dat hulle teologiese uiteensettings van diep-strukture in hulle eie vaktaal ingeneem word. Die gevolg is dat weinig van die nuwe godsdiens „become internalized” (p. 36). Die dieper-struktuur van 'n tweede godsdiens sal momente vertoon waarin die eerste godsdiens hom weer sal manifesteer. Dit moet begryp en verdra word. So het ons eie Christendom immers ook sy kersfeesbome, presente, ens. Daar bestaan 'n groot gevaar dat mense die godsdienstige verandering (kerstening) wil „engineer” met nuwe tegnieke. Al wat nodig is, is nuwe toegewyde Christene wat kan liefhê en ly vir die evangelie. „It is quite unlikely that the world will ever be impressed by the learning or the organizational abilities of Christians. But from the beginning of the church the world has been genuinely amazed to see how certain selfless disciples of the Crucified have taken up their own cross and followed... In the day of the mass man one must not forget the influence of the spirit-filled individual, without whom no truly significant development in religious change can really be affected. The ultimate need is, therefore, not so much for refined techniques... but for transformed men and women, who may be used as catalysts of change in religion...” (p. 42).

Hier het ons dus voorwaar 'n lesenswaardige artikel wat met sy sekulêre ekonomiese en linguïstieke modelle tog 'n lesenswaardige prikkel oor die konkrete situasie van godsdiensverandering gee. Die verandering vind tans plaas in die ou kerke (in ongunstige sin) en in die jonger kerke (mag dit wees in gunstige sin!).

Axel-Ivar Berglund: *Church and culture change in a Zulu tribal community*. Hierdie buitelandse sendeling sien christianisering tege-lyk as 'n proses van verwestersing soos dit in Mapumulo in Natal afspeel onder tipiese Lutherse en Roomse gemeenskappe. Die gewone bevolking bestaan uit 'n meer gesofistikeerde en 'n meer tradisionele groep. Die kerke beoefen teenoor mekaar „sheepstealing”. Oënskynlik is daar 'n verskil tussen die twee kerkgemeenskappe op te merk (p. 48).

Daar is egter ook baie groot ooreenstemming: dieselfde mense, basies dieselfde evangelie, Sondagaanbidding, etiek, metodes van sending, hulpdienste, westerse kleredrag. Die verskille tussen die gemeenskappe word eintlik meer deur die skole as deur die religie na vore gebring. Die *geleerde* en Christen-Zulu raak onderskeie. Die ontwikkeling gaan eerder na verwestering as na Christus toe. Hy skryf dit toe aan die gebrekkige opleiding van die predikers wat onder die mense optree, die legalisme, die nuwe elite-klas wat „English-men” (p. 62) wil wees, ens.

Hendrik J. Möller: *The church, culture change and the meaning of the group*. Hierdie referaat hou die soeklig meer op die verstedelike Bantoe. Hierdie mens het die tradisionele kultuurstruktuur verloor en die kerk vorm 'n sekere plaasvervanger. Towery en kerk vervul basies dieselfde behoefte. Hy gee gevolglik voorbeelde van hierdie groepsbelevens, vandaar ook die behoefte om 'n kenteken te dra, ens. Die groepsbewussyn kan ook in groot geldelike offers gevind word. Vanweë tradisionele opvattinge word sentrale waarhede van die Christendom dikwels nie verstaan nie. Die Bantoe kan homself algehele verdorwenheid van die mens byvoorbeeld baie moeilik voorstel. Die opvattinge van die stedelike Bantoe-kerkganger kan nog baie ooreenkom met dié van sy landelike stamgenoot. Die kerk, skool en stad het egter die tradisionele patroon gebreek. Self het die kerk en sy etiek, bv. t.o.v. die seksuele, weinig invloed en daar voig 'n morele ineenstorting onder die stedelike Bantoe. Daar is weinig sterk persoonlike strukture van vriendskap en 'n sterk behoefte aan groepsgebonde verhoudinge. Hieruit vloei ook die groepsemosionalisme voort. In Johannesburg het nog baie min van 'n Christelike lewensbeskouing posgevat. Gevolglik moet gelowiges wat werklik verander het op 'n besondere wyse in die kerk gebruik word (p. 88).

Soos altyd bied die referate van 'n werkgemeenskap belangrike en oriënterende leesstof en die sendingwetenskap hou hom besig met 'n brandende aangeleentheid in Suid-Afrika vandag. Elke predikant behoort hierdie werk te lees, homself te oriënteer en die vrug daarvan ook in aktuele prediking te laat deurvloei in die gemeente.

B. S.

Red. D. J. Bosch: *Gemeenteopbou in Afrika*, Lux Mundi-reeks nr. 4. N.G. Kerk Boekhandel, Posbus 245, Pretoria. 137 bls. R2,70.

Hierdie publikasie bevat die referate gelewer tydens die vierde jaarkongres van die S.A. Werkgemeenskap vir Sendingwetenskap (1971).

Prof. C. W. H. Boshoff het in sy *Die gemeente in die lig van die Skrif* gewys dat gemeente-opbou hoë prioriteit moet geniet teenoor die neiging om kerk tot sending te reduseer. Hy verwys na meer as 80 Skriftuurlike beelde om die drieërlei verhouding van die gemeente, nl. tot God, tot homself en tot die wêreld, aan te toon. Hy maak die uiters twyfelagtige stelling op grond van Gal. 1 : 13 dat 'n totaal van lokale gemeentes 'n ekklesia vorm (p. 14). In die lig van bv. die diepgaande eksegetiese studies van prof. W. J. Snyman (wat Boshoff nie aanhaal nie) kan 'n mens sy afleiding nie aanvaar

nie. Vergissing in kerkbegrip kan „gemeente-opbou” beslissend beïnvloed. Hy wys egter verdienstelik op die eenheid tussen gemeente-opbou en -konsolidasie en derhalwe kan sending nie van gemeente-opbou geskei word nie (p. 17 v.) en so het hy ’n oog vir die kerk as *gemeente* en die taak van die gelowige in gemeenteopbou. Hy meen dat alle pluriformiteit nie noodwendig sonde is nie (p. 20). Teenoor die tradisionele benadering dat God d.m.v. die kerk die wêreld bereik, pleit hy daarvoor dat die wêreld in die sentrum gestel moet word in ’n verhouding God-wêreld-kerk. Dit is o.i. ’n valse probleemstelling omdat kerk, wêreld en koninkryk (p. 25 v.) *kompartementeel* naas en teenoor mekaar te staan kom soos die piëtisme dit graag gesien het. Die Kerk moet tog reeds aanwesige „nuwe” wêreld wees en God gee tog duidelik opdragte aan die gemeente t.o.v. die ou wêreld. Die koninkryk word ook in die kerk (vgl. Son. 48 Heid. Kat.) en d.m.v. die kerk gerealiseer. Hierdie rasonale skematisme van God-kerk-wêreld-koninkryk (p. 27) bring ’n ongelukkige skeiding tussen die kerk en lewe in ’n rasonale askese asof „kerk” iets wesenlik buite wêreld of koninkryk is. Dit is onbegryplik. Sou „kerk” hier geïnstibusionaliseer en van die gemeente-wees en Christen-in-die-wêreld-wees geskei word?

Dr. I. J. van der Walt: *Gemeenteopbou in die Nuwe Afrika*, p. 29 v. Gemeente en kerk word as sinoniem geneem, maar die referent maak ’n gevaarlike teenstelling wanneer hy „gemeente-opbou” nie as die „subjektiewe groei in die geloofslewe” wil sien nie, maar as ’n „empiriese proses by die daarstelling van die kerk as resultaat van die sending en die verstewiging en uitbouing daarvan, . . . sy selfstandigheid . . .” (p. 29). Hierin kom m.i. ’n gevaarlike skeiding tussen die wese van kerk wees (geloof, band met Christus) en die openbaring daarvan in die kerk as instituut na vore (die organisasie en sigbare verskyningsvorm). Die referent het verdienstelik gewys op die sending gedurende die kolonialistiese era wat sending met kultuuropdrag (verwesterasing) vereenselwig en op die „individuele siel” toegespits het. Daarby was die sending versteur deur die humanisme en modernisme van die Weste (p. 31). Die ingrypende nadele wat die Westerse benadering op die jong kerke gehad het, die slaafse navolging wat dit veroorsaak het, die oppervlakkige kerkvorming, ens. word oortuigend aangetoon. Hy handel met insig en begrip oor die „nuwe” situasie na die Tweede Wêreldoorlog in ’n Afrika wat na skatting teen 1980 768 miljoen mense sal hê met sowat 30% van die 768 miljoen Afrikane teen die jaar 2000 in stede woonagtig. Die Christendom is besig om die religie van die volke in Afrika te word en die kerk moet hom aanpas met simpatieke begrip vir hierdie milieu en waak teen die neiging tot sinkretisme. Hy beklemtoon hoe noodsaaklik hoogstaande opleiding vir predikante in dié verband is (p. 46). „Die eiesoortige kerkvorming is die taak van die kerk van Afrika self” (p. 50). Daar moet minder van ’n „swart” en „wit” kerk gemaak word en die kerk moet sy eiesoortige selfstandigheid binne die volkere-differensiasie soek (p. 55). Hierdie artikel is baie lesenswaardig en amper onmisbaar om koers aan te dui. Die predikant in die ouer kerk moet die beweging in die jonger

kerke waarneem. Persoonlik net so 'n kritiese opmerking: die term „nuwe” Afrika in die onderwerp spreek my nie sterk aan nie. Moet ons die „nuwe” in Skriftuurlike of politieke sin vertolk?

Drs. J. J. Kritzinger: *Die gemeente en sy omgewing*, stel teenoor Boshoff se skema weer die solidariteit van die kerk as 'n snit van die wêreld. Hy benadruk hoe die Bybel bywoners, buitestaanders en ander rondom die gemeente ken. Die gemeente het 'n roeping teenoor sy omgewing en die fenomenale vooruitgang van die kerk in die eerste eeue moet aan die kwaliteit van sy lewe toegeskryf word. Gevolglik lê hy klem op die goeie werke, missionêre selfverloëning, arbeidsetiek, bedagsaamheid, wysheid, samekoms van die gemeente, ens. Die kerk moet werklik *teenwoordig* wees in sy omgewing.

Ds. J. M. Hofmeyr: *Die geestelike vorming van die lidmate in die proses van gemeenteopbou*. Hy toon aan hoe uit die kulturele agtergrond negatiewe faktore soos groepskakeling, hiërargie, magie, andersoortige sondebefes, wettisme, ens. die vorming van gemeentes strem. Verder werk ou stamgebruike, gesinsverbrokkeling, staatsonderwys, materialisme, sekularisme en rasseverhouding kerkvorming teë. By die jong kerke heers 'n swak sendingbewussyn. Hulle neig na 'n „ampskerk” met oorbeklemtoning van die besondere ampte, gebrekkige kategeese en getallejag. Daarna gee hy vanuit die Skrif *vorming* as antwoord op die probleme. Onder die begrip verstaan hy eintlik kategeese in die wydste sin van die woord om *kennis* en *vertroue* as wesenlike van die ware geloof na vore te bring. Hy handel uiteindelik ook baie prakties oor hoe die gemeente tot groter deelname gebring kan word. Ons vind dit jammer dat die kerkbegrip so maklik neig tot 'n klerikalistiese versmalling (wat Hofmeyr juis op p. 80 v. wou afwys). Hy sê: „Die kerk het die taak om hierdie voortgaande onderrig te beplan te lei deur dit te organiseer en die nodige leerplan te voorsien” (p. 89). Is die gelowiges nie ook kerk nie? Hierdie artikel kan selfs predikante in die ouer kerke stimuleer om 'n goeie „opbou”-program op geestelike terrein aan te pak.

P. C. Snyman (W.J.-seun): *'n Ontleding van die prediking in die Nuwe Testament met die oog op die opbou van die kerk*. Die referent het oor dieselfde onderwerp gepubliseer *In die Skriflig*, nr. 16 en kan dus daar nagegaan word.

Dr. Markus Braun: *The structures of the congregation in an urban setting*. Verstedeliking het gekom as 'n onontkombare werklikheid. Die Bantoe het derhalwe onvermydelik met die kultuur van die blanke te doen. Redding lê gevolglik nie in 'n terugkeer na die verlede nie, maar in die toekoms (p. 127). Die toestand van die kerk onder die stedelike Bantoe is donker. Die Bantoe moet as „townspeople and fellowcitizens” aanvaar word. Die Lutherse Kerk volg nie sosiale en kulturele patrone nie, maar die stamverdelinge. Daar moet liever in terme van die stad as geheel gedink word, indien die kerk in die stad kerk wil wees (p. 132). Die basiese nood in die stad is om te kommunikeer, om mekaar te ontmoet.

Die voordragte behandel die onderwerp „Gemeente-opbou” gerig op die sendingsituasie en die jong kerke. Ons kan die publikasie egter sterk aanbeveel by predikante en persone wat dit goed bedoel

met die opbou van enige kerk van die Here. Dit bevat baie materiaal, teologies en prakties, wat prikkel tot denke en daad. B.S.

BOEKE ONTVANG VIR BESPREKING:

1. *Pro Rege Pers Bpk., Posbus 343, Potchefstroom* stuur die volgende boeke wat hulle vir De Vuurbaak en Buijten en Schipperheijn, hanteer:
 - H. Golwitzer: *Rijk Gods en Socialisme by Karl Barth*. R2,40.
 - A. N. Hendriks: *Als Huisverzorger Gods*. Handreiking aan de ouderling. 98 bls. R2,60.
 - A. M. Lindeboom: *In Het Uur van Bezinning*.
 - Dl. 1: Geestelijk arm. 200 bls. R3,35.
 - Dl. 2: In Jezus ingedoopt. 249 bls. R3,35.
 - W. R. Scholtens: *De onbekende Kierkegaard*. R3,80.
 - G. P. van Itterzon: *Naar een Petrusdienst?* (Willem de Zwijgerstichting). 56 bls. R1,40.
 - J. D. Plenter e.a.: *Mensen over de Mens*. R3,25.
 - F. A. Schaeffer: *Milieuvervuiling*. R2,75.
2. *Interkerklike Uitgewerstrust, Posbus 2744, Pretoria*:
 - Spoelstra, Pont, Keet: *Kerkgeskiedenis St. 9*. 217 bls., h.b., R3,50.